

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze bakalářská práce

Využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti Ústeckého kraje

Jan Botek

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce na téma „Využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti Ústeckého kraje“ hodnotí využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (APZ) v Ústeckém kraji na základě analýzy nejvyužívanějších nástrojů APZ. V teoretické části bakalářské práce poskytuje informace o trhu práce, nezaměstnanosti, politice zaměstnanosti a Ústeckém kraji. V praktické části analyzuje využití finančních prostředků politiky zaměstnanosti a efektivní využití jednotlivých nástrojů APZ v Ústeckém kraji. Hodnocení probíhá na základě poměru výdajů a počtu vytvořených pracovních míst a podpořených osob. V poslední kapitole navrhuje doporučení pro lepší využití nástrojů APZ v Ústeckém kraji.

Klíčová slova: Aktivní politika zaměstnanosti, dlouhodobá nezaměstnanost, nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, nezaměstnanost, trh práce, uchazeč o zaměstnání, úřad práce, Ústecký kraj

Vlastní text

Cíl práce a metodika

Cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj nezaměstnanosti a využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti v Ústeckém kraji, který patří mezi kraje s největší mírou nezaměstnanosti v rámci České Republiky. Dílčím cílem je najít příčiny dlouhodobé nezaměstnanosti, zhodnotit efektivitu jednotlivých nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti a navrhnout alternativní využití zdrojů pro zlepšení míry nezaměstnanosti v Ústeckém kraji.

Základní použité metody pro teoretickou část bakalářské práce bude deskripce a specifikace za pomoci studia a využití poznatků z dostupné odborné literatury a internetových zdrojů týkajících se daného tématu. V praktické části dojde k analýze dat z databází Českého statistického úřadu a databází Ministerstva práce a sociálních věcí za pomoci základních matematických metod a komparace výsledků v kontextu časového vývoje.

Přehled řešené problematiky

Práce se zabývá trhem práce a jeho poptávkou, nabídkou a rovnováhou na trhu práce. Dále nezaměstnaností, včetně jejích příčin, důsledků, druhů a výpočtem míry nezaměstnanosti. Je definována politika nezaměstnanosti se zaměřením na nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. Najdeme zde také základní charakteristika demografické, sociální a ekonomické oblasti Ústeckého kraje. V praktické části se práce zaměřuje zejména na strukturu a podíl

výdajů na politiku zaměstnanosti a na to, jak jednotlivé nástroje aktivní politiky zaměstnanosti pomáhají uchazečům o zaměstnání.

Zhodnocení a závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat využití nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti na základně vývoje nezaměstnanosti v daném kraji od roku 2005. V analýze jsem zjistil, že podíl nezaměstnaných osob v Ústeckém kraji měl nejmenší hodnotu v roce 2008, po tomto roce měl tendenci růstu a stabilizoval se až v roce 2014. V celém sledovaném období měl Ústecký kraj nejvyšší hodnotu podílu nezaměstnaných osob v ČR. Dále jsem zjistil, že celkové výdaje na politiku zaměstnanosti jsou závislé na ekonomické situaci ČR, a díky financování z Evropského sociálního fondu i na ekonomické situaci ve světě. Do roku 2012 platilo, že Ústecký kraj čerpal největší podíl financí na nástroje APZ, ale v roce 2013 podíl čerpání těchto financí byl až 4 nejvyšší. Důvodem by mohlo být neefektivní využívání dotací z ESF, konkrétně na nástroj Společensky účelná pracovní místa. Na tento nástroj v roce 2013 čerpáme pouze 38 372 000 Kč z ESF, přičemž některé kraje, s nižším podílem nezaměstnaných osob, čerpají až 131 736 000 Kč.

Pro analýzu jednotlivých nástrojů jsem zvolil sledované období od roku 2008, kdy se v rámci projektů Evropského sociálního fondu změnila struktura financování. Díky operačnímu programu Lidské zdroje a zaměstnanost se začaly poskytovat příspěvky na nástroje APZ veřejně prospěšné práce a společensky účelná místa a v roce 2009 i na rekvalifikace. Můžeme si všimnout určitého trendu zvyšování podílu výdaje z ESF na nástroje APZ. Využívání zahraničních zdrojů je určitě výhodné jak pro stát, tak i pro neumístěné uchazeče o zaměstnání. Na druhou stranu závislost na těchto dotacích může vést k tomu, že státní rozpočet na tyto nástroje bude minimální, a v případě ukončení dotací z ESF se nástroje stanou neefektivní.

Aktivní politika zaměstnanosti přináší výhody pro uchazeče o zaměstnání i pro stát. Pro uchazeče to jsou zachování pracovních návyků, zlepšení se v oblasti odpovědnosti a plánování svého času, zvýšení úrovně vzdělání, kvalifikace a získávání a udržování nových kontaktů, které jsou důležité, aby nedošlo k sociální izolaci. Pro stát ta výhoda spočívá v ušetření na podporách v nezaměstnanosti, sociálních dávkách a získává ze zaměstnaných osob daně a pojistné. Na základě studie „Analýza nákladů veřejných rozpočtů na středního nezaměstnaného“, kterou vypracoval v roce 2011 Ing. Jan Čadil, Ph.D. (Unicorn College), jsou celkové odhadované náklady veřejných rozpočtů na průměrnou nezaměstnanou osobu 109 625 Kč. Při střední době nezaměstnanosti, která trvá 5 měsíců, můžeme dále určit náklady na měsíc

21 925 Kč. Náklady na celý rok činí 168 492 Kč.¹ Tyto hodnoty jsou platné k roku 2009. Můžeme předpokládat, že zvýšením daní, růstem výše podpor a sociálních dávek, rostou i celkové náklady na průměrnou nezaměstnanou osobu. Dále můžeme uvažovat, že nástroj APZ je neefektivní pokud by výdaje na vytvoření jednoho místa měly být vyšší, než náklady na průměrnou nezaměstnanou osobu. Pokud by se tak stalo, bylo by třeba vypočítat náklady veřejných rozpočtů na průměrnou nezaměstnanou osobu k aktuálnímu datu, a podle toho určit efektivnost nástroje.

Nejvyužívanějším nástrojem Ústeckého kraje jsou veřejně prospěšné práce. Důvodem může být vysoký podíl uchazečů o zaměstnání s nízkým vzděláním a bez potřebné kvalifikace k uplatnění na pracovním trhu. Porovnáním průměrných nákladů na vytvoření jednoho pracovního místa VPP a nákladů na průměrného nezaměstnaného zjistíme, že tento nástroj je stále efektivní, i přes zvýšení příspěvků v posledních letech. U nástroje SÚPM tyto výdaje na jedno vytvořené místo klesly a je zde obrovský prostor tento nástroj využívat lépe a ve větší míře. Pomocí financí z ESF dokázal Moravskoslezský kraj vytvořit 3x více pracovních míst v rámci SÚPM než Ústecký kraj. Navíc tyto místa mají dlouhodobý charakter a i po ukončení příspěvku na ně, mohou zůstat obsazená. Dalším analyzovaným nástrojem jsou rekvalifikace. I v této oblasti by se mohl Ústecký kraj polepšit, protože ostatní kraje podpoří až o 4079 osob více (o 251% více). Výdaje na jednu podpořenou osobu jsou relativně malé, takže i při 30% šanci na umístění úspěšného absolventa rekvalifikace do pracovního procesu se tento nástroj vyplatí. Na chráněná pracovní místa, které slouží k pomoci osobám zdravotně postiženým (OZP) nemůžeme pohlížet jen z hlediska ekonomické efektivnosti. Průměrné výdaje jsou sice menší než náklady na průměrného nezaměstnaného, ale tato hodnota je v tomto případě zavádějící. Díky různým výším příspěvků v závislosti na vážnosti postižení se ze souhrnné databáze nedá určit, kolik osob pobírá jen minimální příspěvek, a jestli nějaké přesáhnou náklady na průměrného nezaměstnaného. OZP většinou nemá ani jinou možnost, jak se zapojit do pracovní činnosti, a proto by bylo dobré stále klást důraz na tvoření těchto míst. V Ústeckém kraji bylo vytvořeno nejvíce CHPM mezi kraji v roce 2013. V posledních letech se výdaje na tento nástroj velmi snížili a je třeba tyto příspěvky zase zvýšit, aby se mohlo těchto míst vytvořit více. Cílené programy jsou velmi efektivním nástrojem ke snižování nezaměstnanosti, zejména ty regionální. Uchazeč o zaměstnání po úspěšném absolvování projektu většinou nachází zaměstnání nebo je dokonce zaměstnán už v průběhu projektu. Nevýhodou je diskriminace

---

¹ Analýza nákladů veřejných rozpočtů na středního nezaměstnaného: 2011. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: http://server.universium.cz/publikace/10_analyza_nakladu_ver_rozpocetu_stredni_nezamestnany.pdf

účastníků a selektivní eliminace těch, kteří nemají dostatečné znalosti a u kterých se předpokládá, že projekt nedokončí. Dalším problémem může být špatné nastavení projektu v podobě zbytečně vysokých nároků nebo dlouhé době trvání.

Celkově můžeme APZ Ústeckého kraje zhodnotit pozitivně, všechny využívané nástroje jsou ekonomicky efektivní, naopak některé by měli být využívány více. Bez používání nástrojů APZ by podíl nezaměstnaných osob byl mnohem vyšší a stát by měl větší náklady. Problém vidím ve zvyšování výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti na úkor aktivní politiky zaměstnanosti.

Vybrané zdroje:

1. TULEJA, Pavel, Ingrid MAJEROVÁ a Pavel NEZVAL. *Základy makroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Brno: BizBooks, 2012, viii, 312 s. ISBN 9788026500070.
2. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 4. aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, xxii, 709 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 8071798916.
3. BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. Psyché (Grada). ISBN 9788024742823.
4. HALÁSKOVÁ, Renáta. *Politika zaměstnanosti*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, 145, 6 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity, 177/2008. ISBN 978-807-3685-225.
5. VÁCLAVÍKOVÁ, Anna, Helena KOLIBOVÁ a Alina KUBICOVÁ. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. Vyd. 1. Opava: Optys, 2009, 149 s. ISBN 978-808-5819-762.
6. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, Část první – Úvodní ustanovení, HLAVA II, Státní politika zaměstnanosti
7. Postavení Ústeckého kraje v České republice ve vybraných ukazatelích. ČSÚ. [cit.2015-03-12]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/i/postaveni_usteckeho_kraje_v_ceske_republice_ve_vybranych_ukazatelich
8. Výdaje na státní politiku zaměstnanosti. Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí 2012. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje>